

Svenska kända glasbruk 1700—1830.

Förtecknade af

Ellen Raphael.

I anknytning till närmast föregående uppsats lämnas här en förteckning öfver svenska kända glasbruk 1700—1830 samt några korta notiser rörande desamma, hämtade ur Kommerskollegii registratur m. fl. handlingar samt några tryckta källor.

Att glasbrukens utveckling under 1700-talets första årtionden var ringa och snarare visar en tillbakagång än ett framåtskridande är ju ganska naturligt, om man betänker landets tillstånd under Karl XII:s krig. Tullen på allt glas, som varit fördubblad till förmån för Kungsholms glasbruk, minskades af Karl XII, och införselförbudet för dricksglas upphäfdes, hvarefter »utlänningar hit infört en odräglig quantitet glas», och all afsättning på den inhemska varan afstannade. Detta var så mycket naturligare som det utländska glaset var billigare, ett förhållande, som berodde dels på den i Stockholm så dyra veden och dels på en »materia», som måste hämtas ända från Portugal, utan hvilken glaset skulle blifva bräckligt och ohållbart. Visserligen använde ej utlänningarna den, men deras glas äro också sämre och utan fasthet, fastän de äro tyngre och tjockare, »så att den okunnige tror, att de också äro bättre».

Så snart landet fått fred efter Karl XII:s krig, visa rikets ständer sitt intresse för så väl glasindustriens som all annan manufakturs upphjälpande. Redan vid riksdagen 1723 begär borgarståndet tullens förhöjande på dricksglas och fullständigt förbud för införsel af fönsterglas. Dock vidtogos icke åtgärder i denna riktning förrän vid nästa riksdag, 1727, sedan Oeconomie och Commerce Deputationen¹ den 21 april inkommit med förslag, i hvilket man dessutom uttalar önskvärdheten af flera glasbruks anläggande, men på samma gång anser, att man först och främst bör hjälpa upp dem, som redan finnas i riket, nämligen det Skånska och Kungsholms glasbruk. Som ett varnande exempel på den utländska konkurrensens faror omtalas, att trenne glasbruk stupat, två i Stockholm och ett i Finland. Här menas an-

¹ Riksdagen 1726—27 Utskotts handlingar, nr 48. Riksark.

tagligen Melchior Jungs glasbruk, anlagdt 1641, och hans son Gustaf Jungs, anlagdt 1688; denne senare hade förut också haft ett sådant i Finland, där det tillverkats fönsterglas, men som blifvit förstördt af våldeld.

Förbud för införsel och befallning för Kommerskollegium att hafva in-seende öfver glasbruken, öfver varornas godhet och öfver att nya bruk bli på lämpliga orter förlagda utfärdades 1727.¹ Efter 1727 års riksdag tillkommo flera nya glasbruk.

År 1741 förbjödo ständerna anläggande af flera glasbruk, ett förbud, som dock efter några få år upphäfdes. År 1748 fanns det enligt en statistisk uppgift 8 glasbruk i riket.

År 1830 funnos i Sverige 13² glasbruk i verksamhet, 1850 hade deras antal ökats till 16, 1875 till 37, 1898 till 50, och 1907 funnos 58 stycken, de flesta belägna i Småland i trakten af Kosta.

Annæbergs glasbruk, se Liljedal.

Björknäs spegel- och glasfabrik, belägen i Bo socken, Värmdö skeppslag, Uppland, anlagd af baron von Höpken, handelsmannen J. R. Bertling m. fl., erhöill privilegium 1736³ för tillverkande af allehanda glassorter, såsom spegel- och vagnglas af finare och sämre slag, s. k. kreytenglas, fönsterglas, fint, ordinärt och slätt; karaffiner, flaskor, buteljer, apotekareglas, såsom recipienter, retorter med flera till hvarjehanda spiritums förvarande; luft-, vatten- och solglas samt vin- och dricksglas i åtskillig sort och storlek, som härefter kan inventeras och tillverkas. Detta glasbruk nämnes 1746 jämte Skånska glasbruket och Kungsholms glasbruk som hafvande den största tillverkningen. I Stockholms hallrätts årsberättelser finnes ingen uppräknning från Björknäs af tillverkade glasvaror; men 1768 omtalas, att där tillverkats fönsterglas, burkar och buteljer. 1785 är sista gången det nämnes, hvarför det torde ha nedlagts detta år.

Bromö glasbruk i Torsö socken, Vadsbo härad, Västergötland. Hit flyttades Göteborgs glasbruk, se nedan. Bromö fönsterglasbruk var under 1800-talets förra hälft ett af de största i riket. Nedlades på 1880-talets början.

Casemirborg, Gamleby socken, Tjust härad, Småland. Tillstånd erhöills 1755⁴ af grefve Casemir Lewenhaupt, och två år senare var ett glasbruk i gång för tillverkning af allehanda slags finare och gröfre glaskärl,

¹ Registratur för Inrikes Civil Expedition 18 juli 1727. Riksark.

² Dr K. Key-Åberg har i »Arbetsstatistisk studie öfver Glasindustrin i Sverige», 1899, samlat siffror rörande glasbrukens antal samt arbetsstyrkan och tillverkningsvärdet för hela landet från år 1830 till 1898.

³ Registratur för Kungl. Civil Expedition 9 jan. 1736. Riksark.

⁴ Kommerskoll. Registratur 3 nov. 1755. Riksark.

taffel- och skifvefönsterglas, till så väl inrikes behof som försäljning på utrikes orter. Det nedlades 1810.

Cedersbergs glasbruk med sliperi, beläget i Vist socken, Hanekinds härad, Östergötland, anlades 1772 och erhöll 1781 enligt Linköpings hallrätts berättelser nådigt tillstånd. Man tillverkade där år 1800 diverse sorter hvitt och grönt glas; 1816 nämnes, att alla sorter, så väl kemiska som dricks- och vinglas, äro så goda, att de kunna jämföras med de böhmiska och ej gifva de engelska efter i godhet. Men tillverkningen måste dock inskränkas år från år på grund af de stora omkostnaderna. Efter 1825 tillverkas där endast hvitt glas. Bruket nedlades på 1830-talet.

Ettorp, Enslöfs socken, Tönnersjö härad, Halland. År 1736 fick Brita Haberman tillstånd att på sitt gods Ettorp anlägga ett glasbruk,¹ för förfärdigande af ordinärt fönsterglas, buteljer, apotekareflaskor, recipienter, kolfvar etc. Denna fabrik tycks dock varit ganska obetydlig, ty då privilegium erhålles för Limmared, omnämnes detta som synnerligt gagneligt för hela den landsorten, som är så aflägsen ifrån de här i Stockholm och i Skåne varande glasbruken. Det halländska nämnes ej. I en landskapsbeskrifning från 1752² omtalas det dock, men synes snart därefter ha blifvit nedlagdt; 1754 blef gården säteri.

Göteborgs glasbruk. 1762 erhöll handelsmannen Johan Schutz privilegium på ett glasbruk vid Göteborg. I hallrättens årsberättelse från denna stad för år 1765 omtalas, att där tillverkats af hvitt glas: diverse sorter vin-, öl- och brännvinsglas, buteljer, flaskor, ljusformar och lampor m. m.; och af grönt glas: större och mindre flaskor, sylt- och mjölkbunkar samt dricksglas och senapsburkar, dessutom apotekareflaskor. Men redan 1770 omtalas, att, liksom föregående år, verksamheten varit stannad i brist på afsättning. Dock heter det 1785, då bruket återuppstått, att det nedlagts 1773 i brist på skickliga arbetare. Det innehades nu 1785, utom af Schutz, af en del intressenter, som hade utsändt personer att studera förhållandena i Skottland, Sachsen, Preussen och Norge samt anställt 6 glasblåsare från Böhmen. Tillverkningen bestod af finare sorter fönsterglas. Driften torde fortgått där till 1803, då det ägdes af landshöfding Forselles och grosshandlare K. Bagge, hvilka inköpte *Bromö* i Torsö socken, Vadsbo härad, Västergötland, och dit flyttade bruksrörelsen. Se Bromö.

Henrikstorp i Perstorps socken, Norra Åsbo härad, Skåne, se Skånska glasbruket.

Johannisholm i Venjans socken, Dalarna, anlades år 1796 och några år senare ett sliperi. I Falu hallrätts årsberättelse för 1825 omtalas

¹ Kommerskoll. Registratur 4 okt. 1736. Riksark.

² J. Richardsson, *Hallandia antiqua et hodierna*, 1752.

fönster- och taffelglas, grönt, hvitt småglas samt slipade dito. Glasbruket nedlades 1855.

Kosta glasbruk, Ekeberga socken, Uppvidinge härad, Småland, blef grundlagt 1741, nedbrann och återuppbyggdes 1743, då landshöfdingen baron Koskull och baron Staël von Holstein erhöilo behörigt tillstånd.¹ Tillverkningen därstädes preciserar icke närmare än »allehanda sorters glas».

Kungsholms glasbruk i Stockholm, som fick privilegium 1676, i hvilket försäkras, att ingen annan måtte i denna deras manufaktur kladda, att de skulle tillverka godt, fint och durabelt kristall och flere glassorter i en sådan mängd, att riket därmed blef nödortfigt försedt. Till förmån för detta glasbruk blef tullen på allt glas fördubblad och all införsel af dricksglas förbjuden, hvilket förbud emellertid sedermera upphäfdes af Karl XII. Se föregående uppsats sid. 145 o. f.

Liljedal å Mässevik i Bro socken, Näs härad, Värmland. År 1773 fick hofsekreteraren C. G. Bratt och hofjunkaren C. U. Olivencrona tillstånd att anlägga ett glasbruk å den senares egendom Mässevik. Det kallades först Annæberg, senare *Liljedal*. Efter Olivencronas död 1781 blef Carl Fredrik Uggle ägare därtill, och han flyttade själfva bruket till frälsegården Buda i Eds socken, Grums härad.² I hallrättens årsberättelse från Karlstad för 1820 omtalas, att där tillverkats engelska buteljer, d:o halfbuteljer, franska buteljer, svenska d:o, diverse blått, hvitt och grönt småglas. 1825 omnämnes äfven fönsterglas. Liljedals buteljstillverkning var ända till 1800-talets slut den största i riket.

Limnareds glasbruk, Tranemo socken, Kinds härad, Västergötland, anlades 1740 af löjtnant Rutensparre. I privilegiet³ omtalas inga särskilda glassorter, dock torde icke fönster- och spegelglas ha tillverkats där. I årsberättelse för fabrikerna för 1817 nämnes »buteljer, flaskor och glas i alla dimensioner, men ej fönsterglas». Där fortgår glastillverkning ännu i våra dagar.

Långvik, Piteå landsförsamling, Västerbotten, anlades under något af 1800-talets första år. Detta glasbruks verksamhet har dock icke varit regelbunden; så t. ex. kunde under vintern 1803 ingen blåsning försiggå, ty fartyget med råmaterielen hann ej före isläggningen längre norrut än till Sundsvall. 1805 omtalas i årsberättelsen från Piteå, att där tillverkas diverse sorters hvitt glas, sodabuteljer, burkar, mjölkbunkar af större och mindre slag samt fönsterglas. I senare berättelser preciseras ej sorterna. Bruket nedlades på slutet af 1880-talet.

Reijmyre glasbruk, Skedevi socken, Finspånge läns härad, Östergötland, grundlades 1808, men tillverkningen började först fem år senare. Under

¹ Kommerskoll. Registratur 22 april 1743. Riksark.

² Kommerskoll. Registratur 11 april 1781. Riksark.

³ Kommerskoll. Registratur 10 juli 1740. Riksark.

första tiden var det fönsterglas och enklare hushållsglas som tillverkades, och under 1800-talets senare hälft endast hushållsglas, både finare och enklare.

Sandö, Bjärtrå socken, Ångermanland. Detta det första norrländska glasbruket anlades 1750, då intendenten baron Hårleman, komministern J. Hornæus, kadetten J. Eurenus och bokhållaren Renhorn fingo rättighet att inrätta ett glasbruk på Sandö i Ångermanland,¹ dock först sedan Björknäs och Kungsholms glasbruk blifvit hörda. I Hernösands hallrätts årsberättelse för 1775 omtalas, att där fabricerats burkar och apotekareflaskor, halfkristallglas samt fönsterglas. 1804 omtalas, utom fönsterglas, hvita, gröna och sodaglas kärl. Omkring midten af 1800-talet tillverkades endast ölbuteljer för att förse ett bryggeri, som dåvarande ägaren hade därstädes, och i våra dagar tillverkas endast fönsterglas.

Sandörsunds glasbruk i Neder-Kaliks socken, Västerbotten, omnämnes i årsberättelsen för fabriker i Luleå fögderi för 1817 och säges ej ha varit i gång sedan 1813. Någon uppgift om dess tillverkning eller när glasblåsning begynte därstädes har ej erhållits.

Simondeboda se Ventzelholm.

Skånska glasbruket tillhörde baron Adlersten och låg på gården *Henrikstorp* i Pärstorp socken, Norra Åsbo härad. Det hade fått sitt privilegium 1695, och till dess förmån hade all införsel af glas till de södra provinserna blifvit förbjuden. Privilegiet öfverläts 1715 efter landshöfding Adlerstens död på hans sterbhus. I nämnda privilegium² framhålles, att utom fönsterglas, flaskor och buteljer »också skulle få tillverkas och förarbetas finare glas af materie och ämne, som kan vara att tillgå till allehanda sorter, samt ritade, på det därigenom tillverkningen af de gemene och gröfre sorterna må så mycket mer befordras». I Oeconomie och Commerce Deputationens betänkande 1727 omtalas, att detta glasbruk skulle ha så stora partier glas oförsålda, att de kunde fournera rikets invånare så, att om ock all införsel skulle förbjudas, skulle ingen brist bli därpå, undantages dock fönsterglas. År 1729 erhåller detta glasbruk samma rättigheter att i städerna i öppna bodar få försälja sina varor som det Stockholmska.³ 1746 omtalas det ännu som ett af de tre, som haft största tillverkningen, men dess läge i det skoglösa Skåne anses liksom de båda andra vid Stockholm som synnerligen olämpligt. Det nedbrann 1762 och blef ej återuppfördt; gården blef säteri och kallades af sin nya ägare Gustafsborg.

Skönviks glasbruk, Skön socken, Medelpad, blef anlagdt 1811. I Sundsvalls hallrätts årsberättelse för 1815 omtalas därifrån bättre och sämre

¹ Kommerskoll. Registratur 26 nov. 1750. Riksark.

² Kommerskoll. Registratur 5 april 1715. Riksark.

³ Kommerskoll. Registratur 18 juni 1729. Riksark.

fönsterglas, diverse hvita och gröna flaskor och glas af åtskilliga sorter och storlekar. Och 1825 års berättelse innehåller en synnerligen detaljerad uppräknings af de olika sorter, som där förfärdigats. Fönsterglas; af hvitt glas: källarglas, kupiga vinglas, spetsiga d:o, liqueur glas, vinglas till slipning, pounch glas och barnglas, $\frac{1}{2}$ quarters dricksglas, quarters d:o, dricksglas till slipning, portionsbunkar, essence flaskor, Hesses d:o, stops karafiner, $\frac{1}{2}$ stops d:o, diverse småglas, proppar, ordin. saltkar, bröstglas, stops burkar, täckta fogelglas, barnappar, peppardosor, minutglas, sockerask, cylindrar; af grönt glas: hel eng. buteljer, $\frac{1}{2}$ engl. d:o, 2 kans d:o, 3 kans d:o, $\frac{1}{2}$ kans d:o, nattpottor, ögonflaskor, capris och oliver flaskor, Hollandske Påhlar (?), tim Påhlar, $\frac{1}{2}$ jungfru och 1 jungfru apoteksflaskor, quarters d:o, quarters bunkar, stops d:o, jungfru burkar, $\frac{1}{2}$ quarters burkar, quarters d:o, $\frac{1}{2}$ stops d:o, 1 kans d:o, rofburkar, vatten sats bleckhorn, runda d:o, rullgardinsringar, anschovis-flaskor, uringlas, $\frac{1}{2}$ timglas, mortlar med stötar, spannfaskor, diverse glas, långa $\frac{1}{2}$ stops burkar; af både hvitt och grönt glas: ordinära brännvinsglas, dricksglas, dricksmuggar, $\frac{1}{2}$ stopsbunkar, quartersflaskor, $\frac{1}{2}$ quarters d:o, stops d:o, $\frac{1}{2}$ stops d:o, oljeflaskor, kantiga bleckhorn, kontors d:o, eau de collogni flaskor.

Detta glasbruk upphörde på 1870-talet.

Ströms glasbruk i Umeå socken, Västerbotten, hvarpå Olof Malmerfeldt erhållit privilegium 1748, var fullbordadt och hade anskaffat böhmiska arbetare 1751¹. I Umeå hallrätts årsberättelse om fabrikerna omtalas 1755, att där tillverkades utaf grönt glas: $\frac{1}{2}$ kans buteljer, quarters d:o, stops d:o, kans d:o, snushorn, fönsterglas, halfstopbuteljer, barnbållar, mjölkbunkar, bläckhorn, apotekareflaskor; samt utaf halfkristall: vinglas, ölgas, finkelglas, spanialglas, tältglas, grepkrus, tumblare, brännvinsglas, sockerskålar, finare vinglas och smöraskar. Men redan i 1757 års berättelse omtalas, att bruket blifvit ödelagd, dels i brist på aska och ved, och dels därför, att »de katolske glasblåsarne voro nog begifne på dryckenskap, som ock ibland hemligen afveko och rymde från theras tilldelte arbeten bruksägarne till ej ringa skada och nackdel».

Strömbäcks spegelglastillverkning anlades 1773 i närheten af den plats, där det gamla Ströms glasbruk legat. Rörelsen nedlades efter några få år, verket inköptes på auktion af bokhållaren Qvist, som 1780 erhöll spegel- och taffelglasprivilegierna utvidgade till också andra sorter finare och gröfre glas.² I Umeå hallrätts årsberättelse 1825 omtalas, att där tillverkats fönsterglas, diverse pjäser af grönt glas, soda glas, diverse pjäser af hvitt glas och genom ritning och slipning förädlade varor. Rörelsen nedlades i slutet af 1880-talet.

¹ Kommerskoll. Registratur 16 april 1751. Riksark.

² Kommerskoll. Registratur 12 juli 1780. Riksark.

Sölje, Stafsnäs socken, Gillbergs härad, Värmland, anlades 1803 af kungl. sekreteraren H. G. M. Stuart och drefs med tyska, böhmiska och norska arbetare. I Karlstads hallrätts årsberättelse 1815 omtalas tillverkning af taffelglas och mindre glas till diverse behof; 1820 diverse hvitt småglas, dito slipade, diverse grönt glas och taffelglas. Sölje buteljglasbruk är ännu i verksamhet.

Ventzelholm i Rumskulla socken, Sevede härad, Småland. J. F. Wenzel erhöll 1826 privilegium på ett honom tillhörigt mindre glasbruk. Under de första åren benämnes det omväxlande Simondeboda och *Ventzelholm*, men kallas slutligen för det senare. Där tillverkades diverse glaskärl; efter 1829, då det utvidgades, äfven fönsterglas; i våra dagar är där buteljglas-tillverkning.

Årnäs, Forshems socken, Kinne härad, Västergötland. 1804 började tillverkning af taffel- och fönsterglas vid Årnäs. De första arbetarne voro böhmare och norrmän. 1817 eller 1818 nedlades rörelsen och återupptogs först 1836 för buteljblåsning, hvilken verksamhet ännu drifves.¹

Bland de svenska glasbruket kunna vi äfven räkna de glasbruk, som uppstodo i Finland. Dessa voro:

St Bertils glasbruk, Uskela socken, Egentliga Finland, anlagdt 1794,² omtalas i Åbo hallrätts årsberättelse för 1800. Tillverkningen bestod af diverse fönsterglas och andra glassorter.

Heinola i Tavastland, anlagdt af kapten Glansenstjerna, baron De Geer och löjtnant Scharp 1782 för blåsning af fönsterglas och buteljer och tillverkning af allehanda sorters finare och gröfre glas.³

Mariedal på Myrkrog i Sibbo socken, Nyland. 1779⁴ erhöll handelsmannen Sederholm tillstånd att anlägga detta glasbruk, dock först sedan intressenterna i Åviks glasbruk blifvit hörda. I Helsingfors hallrätts berättelse 1803 kallas det *Mariedal*, och där tillverkas fönsterglas, alla sorters hvitt och grönt glas och buteljer samt s. k. hvitt benglas.

Notsjö glasbruk i Urdiala socken, Tavastland, anlades 1793 och omnämnes vara i gång följande år. Existerade ännu efter 1809.

Nyby anlades 1784 i Ijo socken, Österbotten, af handelsmannen J. Nylander Mattson.⁵ Där tillverkades enligt Uleåborgs hallrätts berättelse för 1786 grönt fönsterglas, diverse sorters buteljer och flaskor, apotekarebehof

¹ Jfr Fataburen 1909, sid. 111.

² Enligt D. Djurberg, Beskrifning om storfurstendömet Finland, 1808, benämnes det Ingeri i Bertils socken.

³ Kommerskoll. Registratur 28 nov. 1782. Riksark.

⁴ Kommerskoll. Registratur 17 maj 1779. Riksark.

⁵ Han hade 10 jan. 1780 erhållit privilegium på ett glasbruk i Toppila, Uleå socken, Österbotten, men torde i stället anlagt Nyby.

af hvitt och grönt glas; af hvitt glas: vin- och dricksglas, dessertskålar, taffelglas m. m. 1790 omtalas dessutom lampor, lyktor, skålar och tallrikar. Och 1795 nämnes 3 kanns buteljer, 2 kanns d:o, $\frac{1}{3}$ kanns stämplade d:o, quarters d:o, engelska och franska d:o, 3 kanns syltburkar, 2 kanns d:o, 1 kanns d:o, stops d:o, små apotekare d:o, cantins flaskor, byxsäcks d:o, små apotekar d:o, mjölkbunkar, små bläckhorn, bränvinsglas, nattpottor, dricksglas, ljusformar, barnnappar, fogelglas, oljeflaskor, allt af grönt glas, samt af hvitt: ord. vinglas, d:o dricksglas, bordskarafiner, cantins flaskor, $\frac{1}{2}$ stops mjölkbunkar och quarters buteljer. Det heter om detta glasbruk, att en betydlig del af allmänheten och i synnerhet Stockholm förses därifrån. En hafsfloed 1793 och en eldsvåda 1794¹ hemsökte det, men dess tillverkning omtalas ännu 1803 i årsberättelsen. Dock torde det snart därefter ha blifvit nedlagdt.

Torsnäs glasbruk i Ulfby socken, Satakunta. 1781 fick borgmästare Sachlén tillstånd att på sitt rusthåll Torsnäs anlägga ett bruk,² hvilket existerade ännu efter 1809.

Åviks glasbruk i Somero socken, Tavastland. J. R. Depong erhöll 1748 privilegium härå. Där tillverkades en större mängd taffel- och fönsterglas, men äfven dricks- och vinglas af halvkristall och något buteljer och apotekareglas. Dess första arbetsstyrka utgjordes af »två katolske» och en senare af 7 tyska glasblåsare. 1774 omtalas, att glas från denna fabrik försäljes öfver hela riket och en liten del till och med exporteras till Ryssland.³ Ännu 1794 förfärdigas en myckenhet glas, i synnerhet fönsterglas, och utskeppas öfver Åbo till Stockholm. Denna fabrik var ännu i verksamhet efter 1809.

Utom här ofvan upptagna kända glasbruk i Sverige 1700—1830 må nämnas följande privilegier, som utfärdats å dylika bruk, men hvilka troligen aldrig blifvit anlagda, då de icke vidare omtalas i hallrätternas årsberättelser och ej heller i litteraturen.

Dalsland. Löjtnant Vallencrona erhöll 1790 privilegium å ett glasbruk med sliperi i Örs socken, Nordals härad, som efter några månader öfvertogs af brukspatron Rudin.⁴

Hälsingland. År 1762 erhöll direktör Zenius tillstånd att vid koboltverket i Loos anlägga ett glasbruk.⁵

Närke. Privilegium beviljades 1771 för landshöfding Hamilton att på sina egendomar Bo och Afversby i Svennevads socken, Skyllersta härad, inrätta ett glasbruk.

¹ Tuneld, Sveriges Geografi, 1794.

² Kommerskoll. Registratur 20 febr. 1781. Riksark.

³ C. P. Borcenius, Historisk och Oeconomisk Beskrifning öfver Somero Sockn, 1774.

⁴ Kommerskoll. Concept Registratur 22 juni och 19 aug. 1790. Riksark.

⁵ Kommerskoll. Registratur 2 april 1762. Riksark.

Småland. I Liggaren 1725—1781 i Kommerskollegii arkiv omtalas, att G. F. Rothlieb och landshöfdingen baron Fleetwood fått privilegium att inrätta ett glasbruk vid Låwers midt emot Ölands alunbruk. Vidare hade samma personer, som 1736 erhöilo privilegium för Björknäs glasbruk, nämligen baron von Höpken, handelsmannen J. R. Bertling m. fl., dessförinnan, 1734, fått privilegium å ett glasbruk på Skäggenäs i Småland, och slutligen erhöill 1736 Lars Johan Silversparre tillstånd att inrätta ett glasbruk på hemmanet Johanstorp, Lenhofda socken, Uppvidinge härad. Privilegiet sålde han sedermera till grundläggarna af Kosta glasbruk. (Det Johanstorp, som arbetat i en mycket senare tid, anlades först 1856 för fönsterglastillverkning.)

Värmland. Tillstånd erhöill 1761 hofsekreteraren Lars Gustaf Bratt att å hemmanet Uddetorp, Näs härad, inrätta ett glasbruk.¹

Finland. Hvad Finland beträffar, erhöill 1741 Eric Ekestubbe tillstånd att på en af sina egendomar i Finland få inrätta ett glasbruk för tillverkning af buteljer och andra sorters glas, och Johan Simon Kiellstedt att vid Edsbo sätesgård i Nyland anlägga ett glasbruk för tillverkning af alla-handa sorter af finare och gröfre slag samt buteljer.²

¹ Inrikes Civil Expeditionens Resolutioner 13 november 1761. Riksark.

² Kommerskoll. Registratur 10 nov. och 9 sept. 1741. Riksark.